

SPROVOĐENJE

4. PRIORITETA EIP

„RODNA RAVNOPRAVNOST I INTEGRISANJE RODNE PERSPEKTIVE U SVE OBLASTI ISTRAŽIVANJA I INOVACIJA“

Projekat GENDERACTION će uskoro objaviti potpuni izveštaj o „Nacionalnim planovima i mehanizmima u 4. prioritetu EIP“ kojim se analiziraju različiti pristupi zemalja članica sprovođenju rodne ravnopravnosti u nacionalnim akcionim planovima i strategijama (NAP). Ovaj Kratki izveštaj ima za cilj da istakne ključne rezultate i skup kriterijuma koji omogućavaju utvrđivanje NAP dobre prakse i mera dobre prakse. Cilj je da se podrži dalji razvoj postojećih NAP i time ojača rodna ravnopravnost u EIP zajednici i strukturama.

4. prioritet u nacionalnim akcionim planovima (NAP)

4. prioritet Evropskog istraživačkog prostora (EIP) usmeren je na rodnu ravnopravnost i integrisanje rodne perspektive u sve oblasti istraživanja i inovacija. Cilj je da se podstakne naučna izvrsnost i širina istraživačkih pristupa potpunim iskorišćavanjem rodne različitosti i ravnopravnosti i izbegavanjem neopravdanog gubitka talenata. U okviru svojih nacionalnih akcionih planova (NAP) od zemalja članica se tražilo da razviju politike koje razmatraju rodnu neuravnoteženost naročito na višim nivoima kao i u odlučivanju i koje osnažuju rodnu dimenziju u istraživanju. Zemlje članice treba da pokrenu politike rodne ravnopravnosti u organizacijama koje se bave istraživanjem (OBI) i organizacijama

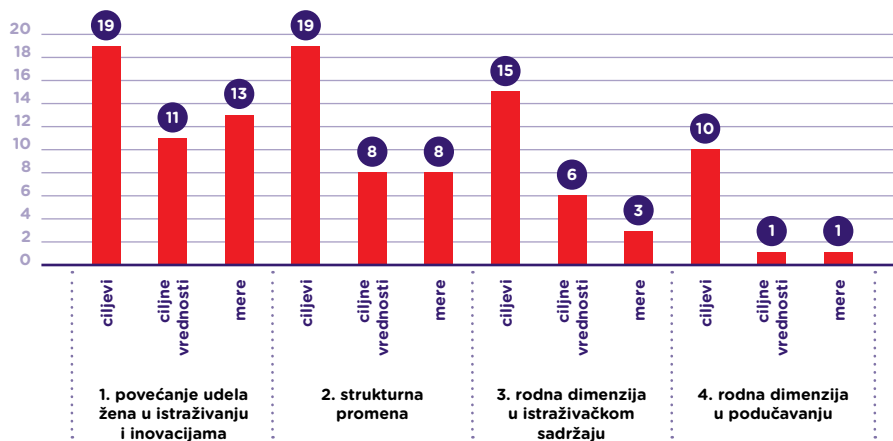
koje finansiraju istraživanje (OFI). Takođe, treba redovno da nadgledaju delotvornost takvih politika i prilagođavaju mere po potrebi.

Izveštaj o sprovođenju 4. prioriteta u okviru NAP zasnovan je na dva glavna izvora: analizi NAP dokumenata i anketi članova Stalne radne grupe za rodna pitanja u oblasti istraživanja i inovacija (SGW GRI), uključujući pridružene zemlje koje su podnele NAP. Anкета je obavljena u jesen 2017. godine. U anketi je učestvovalo ukupno 27 zemalja, što predstavlja stopu odgovora od 82%.

Sprovođenje 4. prioriteta na nivou zemalja članica

Analiza NAP dokumenata otkriva **različite pristupe NAP planovima** u različitim zemljama kao i **različit stepen sprovođenja**

Slika 1: Ciljevi, ciljne vrednosti i mere

politika rodne ravnopravnosti. Dok neke zemlje opisuju celokupnu mešavinu politika rodne ravnopravnosti u svojim NAP, ostale opisuju trenutnu usmerenost politika rodne ravnopravnosti ili proces kojim će se postojeća mešavina politika dodatno razviti. Na drugom kraju spektra nalaze se zemlje koje formulišu opštu posvećenost rodnoj ravnopravnosti ili uopšte ne razmatraju rodnu ravnopravnost u svojim NAP. NAP se takođe razlikuju prema konceptu rodne ravnopravnosti koji se koristi. Dok neke zemlje razmatraju sva tri glavna EIP cilja rodne ravnopravnosti (povećanje udela žena u svim poljima i hijerarhijskim nivoima istraživanja i inovacija; strukturna promena za uklanjanje prepreka za karijere žena; uključivanje rodne dimenzije u istraživački sadržaj i podučavanje), druge su usmerene samo na jedan ili dva cilja.

Rezultati ankete potvrđuju različiti stepen sprovođenja 4. prioriteta. Sve zemlje koje su učestvovalе u anketi su već podnele NAP ili su planirale da to urade. Svi osim jednog NAP sadržali su ciljeve u oblasti rodne ravnopravnosti, ipak samo dve tre-

ćine njih je takođe sadržalo konkretne ciljne vrednosti ili mere, dok je polovina bila povezana sa specifičnim nacionalnim sistemom nadgledanja.

Ovaj **jaz između ciljeva i mera** postoji za sve tri dimenzije. Dok 19 NAP planova razmatra cilj za povećanje udela žena u istraživanju i inovacijama, samo 13 sadrži odgovarajuće mere ili politike. Situacija je veoma slična u pogledu ciljeva strukturne promene (19 NAP planova navodi cilj; osam sadrži mere). Jaz postaje još naglašeniji u slučaju trećeg cilja: 15 NAP planova razmatra cilj jačanja rodne dimenzije u istraživačkom sadržaju, ali samo tri sadrže mere. Deset NAP planova razmatra cilj uključivanja rodne dimenzije u podučavanje, ali samo jedan sadrži mere.

Osim toga, kako NAP dokumenti tako i anketa pokazuju da je 4. prioritet u većini slučajeva konceptualizovan kao **nezavisna tema**. Samo sedam NAP planova ili 29% povezuje 4. prioritet sa najmanje jednim od drugih prioriteta. Stoga, rodna dimenzija nije uključena kao multidisciplinarna tema u NAP planovima.

Anketa otkriva **razlike između zemalja EU15 i novijih zemalja članica EU** (koje su se pridružile EU od 2004. godine nadalje) u nekoliko aspekata:

- Za 57% novijih zemalja članica, NAP je prvi politički dokument o rodnoj ravnopravnosti u oblasti istraživanja i inovacija; isto važi za samo 25% zemalja EU15.
- 4. prioritet je češće međusobno povezan sa drugim prioritetima u zemljama EU15 (39% naspram 14%).
- Novije zemlje članice češće upućuju na poteškoće u vezi sa razvojem 4. prioriteta.
- Rezultati ankete takođe pokazuju da je cilj strukturne promene ukidanja prepreka za karijere žena prisutniji u zemljama EU15.

Od zemalja koje su podnele NAP plan, oko 60% zemalja EU15 i 33% zemalja koje su se pridružile EU od 2004. godine nadalje navodi konkretne politike ili mere u svojim NAP. Ispitanici su zamoljeni da popune dodatni list sa informacijama za svaku postojeću ili planiranu politiku. Ukupno je primljeno 65 politika i mera iz 12 zemalja. Prema mišljenju ispitanika, 46 od tih politika i mera predstavljaju dobru praksu. Međutim, procene ispitanika o tome da li mere ili politika predstavljaju dobru praksu zasnovane su na različitim kriterijumima (npr. nedavno uvedene politike, politike koje se po prvi put bave određenom temom, mere sa inovativnim pristupom). Stoga, rezultati ankete ilustruju potrebu za razmatranjem kriterijuma za dobru praksu. Prva radionica uzajamnog učenja projekta GENDERACTION stoga je bila usmerena na ovo pitanje.

Od zemalja koje su podnele NAP ili planiraju da to učine, 13 (52%) ima nacionalni sistem za nadgledanje rodne ravnopravnosti u istraživanju i inovacijama koji uzima u obzir dodatne pokazatelje pored glavnog pokazatelja za nadgledanje 4. prioriteta EIP (žene na položajima A razreda u sektoru visokog obrazovanja). Ako nacionalni sistem za nadgledanje postoji, pokazate-

li su u većini slučajeva usmereni na udeo žena u različitim poljima ili hijerarhijskim položajima (13 slučajeva). U deset zemalja, nadgledanje je usmereno na strukturnu promenu u OBI organizacijama, dok je u osam zemalja usmerenost na strukturnu promenu u OFI organizacijama. U samo dve zemlje postoje pokazatelji koji su usmereni na rodnu dimenziju u istraživačkom i sadržaju podučavanja.

Zaključci i preporuke

Različiti fokusi NAP planova mogu da se tumače kao različite pozicije koje zemlje zauzimaju u procesu razvoja politika rodne ravnopravnosti ili kao rezultat različite konceptualizacije rodne ravnopravnosti.

Ovi aspekti ilustruju, sa jedne strane, **potrebu za aktivnostima za jačanje kapaciteta aktera uključenih u razvoj i sprovođenje NAP planova**. Projekat GENDERACTION će obezbediti aktivnosti jačanja kapaciteta usmerene na rodni koncept koji formira osnovu za NAP planove i odstupanja od EIP koncepta rodne ravnopravnosti. Aktivnosti jačanja kapaciteta takođe će obezbediti podršku daljem razvoju NAP planova, 4. prioriteta u okviru NAP planova kao i konkretnih mera. To obuhvata razvoj kompetencija procene i samorazmatranja kod aktera, što će im omogućiti da procene mere i politike, donesu empirijski zasnovane odluke, koordinišu sprovođenje NAP planova i uključe relevantne aktere. Aktivnosti jačanja kapaciteta će takođe obezbediti podršku akterima odgovornim za 4. prioritet u integrisanju rodne perspektive u sve oblasti u okviru ostalih prioriteta.

Isto tako, treba prihvatiti različite usmerenosti u pogledu 4. prioriteta u **diskursu o politikama rodne ravnopravnosti na evropskom nivou**.

- Različite usmerenosti u NAP planovima ukazuju na potrebu za koherentnijim smernicama za razvoj 4. prioriteta u NAP planovima. To treba kombinovati sa dis-

NAP planovi dobre prakse

- zasnovani su na empirijskoj osnovnoj proceni,
- sadrže ciljeve i ciljne vrednosti izvedene iz osnovne procene,
- dosledno formulišu ciljeve, ciljne vrednosti i konkretne mere,
- razmatraju rodnu dimenziju u svim prioritetima (integriranje rodne perspektive u sve oblasti), čime se 4. prioritet i ostali prioriteti međusobno povezuju,
- obuhvataju konkretne budžete i resurse,
- definišu odgovornost za sprovođenje NAP planova ili konkretnih akcija (odgovornost za konkretne mere treba dodeliti određenim akterima),
- uključuju odgovornost za koordinaciju šest prioriteta kao i konkretne mere u okviru svakog prioriteta
- koriste savetovanje u procesu sastavljanja NAP planova (uključivanje aktera)
- uključuju konkretne rokove za sprovođenje mera i akcija,
- uključuju opis nadgledanja i/ili planiranih aktivnosti procene.

kursom koji je usmeren na dobru praksu NAP kao i mere dobre prakse. Utvrđivanje dobre prakse zahteva kriterijume za procenu NAP planova i mera. Projekat GENDERACTION obezbeđuje skup kriterijuma (videti u uokvirenom polju).

- Konkretno, treba razmotriti različita tumačenja rodne ravnopravnosti u daljem razvoju NAP. Većina zemalja je usmerena na jedan ili dva od tri cilja u pogledu rodne ravnopravnosti. Preovlađujući cilj je povećanje uдела žena u istraživanju i inovacijama. Važno je naglasiti trodimenzionalnu strukturu rodne ravnoprav-

Mere ili politike dobre prakse

- zasnovane su na empirijskoj osnovnoj proceni,
- izričito imaju za cilj da doprinesu najmanje jednom od tri glavna cilja u oblasti rodne ravnopravnosti,
- formulišu konkretne ciljne vrednosti i ciljne grupe,
- zasnovane su na izričitoj programskoj/ teoriji promene (tj. formulisanom skupu pretpostavki o tome zašto i kako politika treba da dopre do ciljne vrednosti i ciljne grupe),
- uključuju relevantne aktere u razvoj politike/mere,
- dobijaju dovoljna i održiva finansijska sredstva,
- daju rezultate koji su održivi i značajni (u smislu obuhvaćenosti, resursa, vremenskih okvira, itd.)
- razvijaju strategiju distribucije ili komunikacije (šta je učinjeno, šta je postignuto, šta je funkcionisalo, šta nije funkcionisalo), i
- redovno se nadgledaju i procenjuju u pogledu njihovog statusa sprovođenja i uticaja.

nosti u budućem diskursu politika. Osim toga, važno je pomeriti fokus sa žena kao glavne ciljne grupe na pol koji je manje zastupljen. Na primer, samo nekoliko NAP planova razmatra malu zastupljenost muškaraca u oblastima u kojima dominiraju žene.

- Podjednako je važno obezbediti forum politike (npr. kroz ERAC) koji je usmeren na 4. prioritet kao i na uključivanje rodnih aspekata u druge prioritete (integriranje rodne perspektive u sve oblasti). Pored takve razmene među zemljama članicama, konkretni format povratnih informa-

cija mogao bi se povezati sa nacionalnim izveštajima o EIP napretku.

- Činjenica da je 4. prioritet konceptualizovan u većini NAP planova kao nezavisna tema bez međupovezanosti sa drugim prioritetima znači da se rodna ravnopravnost ne razmatra u drugim prioritetima. Stoga, rodna perspektiva nije integrisana u sve oblasti i postoji rizik da intervencije drugih prioriteta mogu da pojačaju postojeće rodne neravnopravnosti i neuravnoteženosti. Stoga je potrebna snažna pozicija o 4. prioritetu kao i strategija koja omogućava da se akteri odgovorni za 4. prioritet bave i drugim prioritetima.
- Na kraju, očigledno je da je neophodan snažniji fokus na rodnu dimenziju u istraživačkom sadržaju i podučavanju u NAP planovima. Postoji svega nekoliko primera politika i mera usmerenih na ovaj cilj. Treba naglasiti rodnu dimenziju u istraživačkom i inovativnom sadržaju u sledećem evropskom okvirnom programu Horizont Evropa pomoću dvostrukog pristupa: (1) jačanje rodne dimenzije u istraživačkim projektima da bi se razvile dobre prakse na nivou projekta i (2) razvijanje dobrih praksi za prenošenje dostupnog

znanja iz oblasti rodne ravnopravnosti u ciljane, delotvorne politike i mere.

U okviru projekta GENDERACTION razvijeni su kriterijumi dobre prakse u participatornom procesu (Radionica uzajamnog učenja). Učesnici radionice saglasili su se sa kriterijumima, ali su smatrali da ih je teško sprovesti usled nedostatka podataka, ljudskih resursa, posvećenosti i doslednosti u bazama podataka. Takođe su formulisali potrebu za integrisanjem rodne ravnopravnosti u druge prioritete kao i potrebu za konkretnom podrškom i informacijama u vezi sa integrisanjem rodne perspektive u svim oblastima drugih prioriteta. Učesnici radionice su naglasili značaj pristupa samorazmatranja od strane ustanove koja vrši sprovođenje nared spoljne procene i potrebe za kaznama ako se mere/politika ne sprovode kako je dogovoreno. Osim toga, zalagali su se za odredbe kojima se štite mere dobre prakse od institucionalne ili političke promene.

Reference

GENDERACTION Horizon 2020 Project 741466 (2018) *Report on national roadmaps and mechanisms in ERA priority 4.*

Kontaktirajte nas:

www.genderaction.eu
info@genderaction.eu
[@GENDERACTION_EU](https://twitter.com/GENDERACTION_EU)

Ovaj projekat finansira program Evropske unije za istraživanja i inovacije Horizont 2020 prema sporazumu o dodeli bespovratnih sredstava br. 741466.

Odricanje od odgovornosti: Stavovi i mišljenja iskazani u ovom dokumentu predstavljaju isključivo stavove projekta, a ne Evropske komisije.